

REPUBLIKA SLOVENIJA

KABINET PREDSEDNIKA VLADE

Velja govornjena beseda!

NAGOVOR

PREDSEDNIKA VLADE RS BORUTA PAHORJA NA »LONDON SCHOOL OF ECONOMICS & POLITICAL SCIENCE« OB OBISKU V ZDRUŽENEM KRALJESTVU VELIKE BRITANIJE IN SEVERNE IRSKE

London, 5. februar 2009

»Slovenija – od dežele do države, ki je vodila Evropsko unijo«

V veliko čast mi je, da vas lahko nagovorim. Rad bi vam predstavil zgodbo o tem, kako je Slovenija iz dežele postala država. In to država, ki je pred kratkim vodila Evropsko unijo. Rad bi vam predstavil zgodbo o uspehu.

Moja pripoved utegne biti pristranska. Prosim vas, da to razumete. V tej zgodbi sem bil poleg vseh dvajset let. Od časa, ko se je konec 80-ih let začelo demokratično vrenje, do trenutka, ko sem pred časom prevzel vodenje nove slovenske vlade.

Čeprav se bom v uvodu deloma ozrl tudi dlje v zgodovino, se bom danes vendarle osredotočil na čas zadnjih dvajsetih let. Zato obstaja razlog. Mislim, da so zelo redki primeri, ko bi nek narod, zlasti manjši, izpolnil svoje ambicije v tako zgoščenem času zgodovine. To se zgodilo zato, ker političnih sprememb, ki so se dogajale v svetu, zlasti v Evropi, ni le razumel, temveč jih je tudi soustvarjal. Slovenci se nismo usedli na tok zgodovinskih sprememb in se jim prepustili. Te spremembe smo tudi soustvarjali. Za zgodbo o uspehu je bilo odločilno, da v prelomnem trenutku nismo bili zgodovinski zamudniki. Razumeli smo okoliščine in jih obrnili v prid naših ambicij. Poskusil bom poudariti, kako zelo pomembna je bila za te dosežke jasnost ciljev, politična enotnost in pogum.

Preden se posvetim procesom v zadnjih dveh desetletjih naj samo površno spomnim na nekatere elemente v naši narodni zgodovini, ki so omogočili ta uspeh. Ugotovimo lahko, da je odločilno vlogo v krepitvi narodne identitete in politične zavesti odigrala kulturna inteligenca. Slovenija je lansko leto praznovala 500 letnico rojstva Primoža Trubarja. Bil je protestantski reformator, začetnik in utemeljitelj slovenskega knjižnega jezika. V času francoske revolucije leta 1789 je Anton Tomaž Linhart napisal knjigo o slovenski zgodovini. Pred tem in zlasti po tem je slovenska kulturna dediščina polna pomembnih dosežkov, ki so krepili kulturno identiteto. Hkrati pa so omogočali tudi krepitev zavesti o skupni politični pripadnosti.

Tako je bilo mogoče, da je leta 1848 nastal prvi politični program z imenom Združena Slovenija. Politične okoliščine v devetnajstem stoletju niso bile naklonjene temu programu, ki si je prizadeval, da bi se kulturne in politične meje Slovencev pokrivalo. Tako je ostalo tudi po Versajskem sporazumu, ko je prišlo do ustanovitve Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Večji del slovenskega prebivalstva, ki je bil prej vključen v Avstro-ogrsko monarhijo je sedaj živel v jugoslovanski kraljevini.

Pomemben del Slovencev je ostal po prvi svetovni vojni pod Italijo. Fašistični režim mu je vse bolj grobo odrekal narodne pravice. Temu so se Slovenci uprli tudi s silo. V tem smislu ne gre pozabiti, da je bil ta upor eden prvih proti fašizmu v Evropi. Potem je sledila II. svetovna vojna. Za Slovence je bila boleča v dveh ozirih. Prvič zato, ker si je nacifašizem zadal za cilj, da Slovence zbrise z evropskega političnega in narodnostnega zemljevida. In drugič zato, ker upor proti temu ni bil enoten. Ker je bila ena od glavnih pobudnic za upor proti okupatorju komunistična partija, del meščanskih političnih sil z njo pri upor ni hotel sodelovati. Ker si je komunistična partija že v času med osvobodilno vojno prilaščala oblast, se je del meščanske politike zaradi upora proti komunizmu nesrečno povezal z okupatorjem. To je vodilo do položaja, ko se je upor proti okupatorju mešal z elementi državljanske vojne.

Ker so osvobodilne sile pod vodstvom komunistične partije, kot del zavezniških protifašističnih sil, zmagale, je po vojni prišlo do vzpostavitve nedemokratskega političnega sistema. Glavno vlogo je imela komunistična partija. Slovenci smo kot republika postali del zvezne države. Pariška mirovna pogodba je vrnila večji del slovenskega prebivalstva, ki je bil pred vojno priključen k Italiji, nazaj k matični domovini. To je bilo za povezanost Slovencev znotraj političnih meja zelo pomembno. Zaradi narave komunističnega sistema smo živeli skupaj osvobojeni, vendar pa žal tudi ne svobodni.

In na tej točki zgodovine pridemo do obdobja, ko si je začela pisati zgodba o uspehu. Sredi osemdesetih let je napredna inteligenca, sprva z močnim kulturnim nabojem, znova obudila ambicije po življenju v samostojni državi. To je pri komunističnih oblasteh sprva naletelo na odpor. Vendar pa je moral liberalni del slovenske komunistične partije hitro spoznati, da se bo moral tem ambicijam bolj ali manj prilagoditi in jih tudi soustvarjati. Tako je med demokratično opozicijo in liberalnim delom slovenske komunistične stranke prišlo do nekega minimalnega sodelovanja. Slovenska komunistična stranka druge izbire tudi ni imela, če ni hotela krvavo zadušiti demokratičnih ambicij. V Beogradu je že začel svoj politični pohod Slobodan Milošević, ki je bil za slovensko prihodnost nevaren v dveh ozirih. Prvič, bil je proti demokratičnim spremembam, in drugič jahal je na valu srbskega nacionalizma. Tako je konec devetdesetih let prišlo v Sloveniji do spoznanja, da je edini možni okvir uspešne prihodnosti demokracija.

Gre za izjemno pomembno zgodovinsko okoliščino, ki je postavila temelje za vse ostale kasnejše dosežke. Slovenci tedaj nismo v ničemer zamujali glede demokratičnega vrenja v nekaterih drugih državah srednje Evrope. Razpisali smo demokratične volitve, ki so bile izvedene aprila leta 1990. Nova demokratično izvoljena vlada si je za cilj zastavila osamosvojitve Slovenije. Ta ideja se je sprva zdela skoraj utopična. Toda bolj, kot se je poglobljala gospodarska, družbena in politična kriza v tedanji Jugoslaviji, bolj se je širila podpora za ustanovitev lastne države.

Tu moram, gospe in gospodje, poudariti eno zelo pomembno stvar. Zamisli o neodvisni državi ni vodil nacionalizem, ki bi bil uperjen zoper druge narode. Navdihovala ga je evropska ideja. Slovenci smo hoteli biti del združene Evrope, kot samostojna država. To je bil tisti odločilni moralni kredit, ki nas je opogumljal. Spomniti moram namreč, da mednarodna skupnost ustanovitvi nove slovenske države ni bila naklonjena. V tem smislu vas prosim, da se za trenutek poskušate vživeti v dilemo in tveganje, ki smo ga bili deležni v tistem času.

Če bi se zbal opozoril, da Slovenija nikoli ne bo priznana kot suverena država, bi poglobili notranja politična nasprotja in se vdali usodi, ki jo je v Beogradu narekoval Slobodan Milošević. Njegova politika ni razumela sprememb v Evropi in pomena padca berlinskega zidu. Slovenska politika je to razumela zelo dobro. V strahu, da se v odločilnem trenutku zgodovine, tako kot med II. svetovno vojno, ne bi znova razklala, so politične stranke sklenile sporazum, ki je decembra leta 1990 omogočil izvedbo plebiscita o samostojnosti slovenske države. Zanj so se odločili tako rekoč vsi državljani. 25. junija 1991 je bila neodvisna Republika Slovenija tudi ustanovljena.

Znova moram opozoriti, da tedaj ni bilo prav nobenih garancij, da bo tudi mednarodno priznana. Vendar pa je bilo tedanje vrenje v Evropi vse bolj naklonjeno priznanju pravice do samoodločbe narodu. Zaradi nepopustljivosti in enotne politične volje je Slovenije tudi z orožjem ubranila poskus jugoslovanske vojske, da prekliče neodvisnost. Kmalu za tem so sledila pogajanja v katere se je vmešala tudi Evropska skupnost. Slovenija je postala del mednarodne politike, čeprav tudi še ne subjekt mednarodnega prava. Zaradi poglobljanja jugoslovanske krize pa je mednarodna skupnost kmalu začela priznavati Slovenijo tudi kot subjekt mednarodnega prava. V začetku leta 1992 so začela deževati priznanja njene suverenosti s strani velike večine držav, kmalu za tem je bila sprejeta v Organizacijo združenih narodov in Svet Evrope. Slovenija je torej postala mednarodno priznana neodvisna država.

Toda navkljub temu velikemu političnemu uspehu se je zastavilo vprašanje, kako bo opravila z gospodarsko krizo, ki jo je podedovala od jugoslovanske države. Ko se je Slovenija odločila za demokracijo, se je odločila tudi za tržno gospodarstvo. Da bi se rešila nevarnosti grozeče inflacije je kmalu po uvedbi neodvisnosti uvedla svojo valuto. S pametno monetarno politiko je stabilizirala javne finance. Gospodarstvo se je preusmerilo na trge zahodnih držav. Prestrukturiranje gospodarstva je bilo boleče, zapirala so se mnoga podjetja, mnogi delavci so izgubljali delavna mesta, toda nastajala so nova delovna mesta in nova podjetja. Slovenija je počasi, a vztrajno obvladovala inflacijo, kmalu so se začeli kazati znaki gospodarske rasti.

Za nadaljnjo politično usodo Slovenije je bila znova odločilnega pomena evropska ideja. Slovenska politika si je enotno zadala za cilj, da se umesti v okvir evropske skupnosti. Prav tako si je zadala za cilj, da postane članica NATO. Znova želim posebej poudariti, kako je bila za doseg teh dveh ciljev pomembna politična enotnost. Stranke so podpisale dva sporazuma, kjer so se zavezale, da si bodo enotno prizadevale za uspeh teh dveh ciljev.

Odločitev za čim hitrejšo približevanje Evropski skupnosti in NATO ni imelo samo zunanje političnega pomena, zlasti je bil bistven pomen za domače politično gospodarsko in družbeno dogajanje. Prilagajanje normam teh dveh zvez je zahtevalo precej radikalne strukturne spremembe. Vprašanje je, če bi jih javnost vedno sprejemala s potrebnim razumevanjem, če ne bi vedela, da so pogoj za izpolnitev naših ciljev. To je bilo izjemnega

pomena. Še enkrat moram torej poudariti, da je prav evropska ideja navdihovala demokratične spremembe in potrebne spremembe po dosegu neodvisnosti. Samo tako si lahko razložimo, zakaj smo Slovenci v tako kratkem času lahko prišli od dežele do države, ki ji je leta 2004 uspelo skupaj z drugimi srednje evropskimi državami vstopiti v Evropsko Unijo in Zvezo NATO.

Po tem izjemnem uspehu se pred slovensko politiko zastavilo vprašanje, kakšni cilji nas povezujejo za prihodnost. Kmalu po vstopu v Evropsko Unijo je takratna vlada sprejela strategijo gospodarskega razvoja, ki je predvideval pomembne strukturne spremembe. To nalogo si je zadala tudi vlada bivšega predsednika Janše, ki je reforme postavila v ospredje svojega političnega programa. Ker so bile tako ambicije vlade, kot opozicije podobne je leta 2006 prišlo do zanimivega rezultata. Stranke vladajoče koalicije in večina strank v opoziciji je podpisala sporazum Partnerstva za razvoj. Cilj tega sporazuma je bil sodelovanje strank, da bi Slovenija po večini kazalcev razvoja presegla povprečje Evropske unije. Tudi zavoljo gospodarske konjunktore so bili doseženi zavidljivi rezultati. Vse to je brez dvoma botrovalo odločitvi Evropske unije, da se odloči povabiti Republiko Slovenijo kot prvo izmed novo sprejetih članic EU, da prevzame predsedstvo Svetu EU. Slovenija je že v letih pred tem dobro opravila svojo nalogo kot predsedujoča Varnostnemu svetu OZN in zlasti kot predsedujoča država Organizacij za varnost in sodelovanje v Evropi.

Ko je lansko poletje predala predsedstvo EU Franciji je bila deležna pohval za svoje delo. Od nas nihče ni pričakoval, da bomo rešili vse probleme Evropske unije, vendar pa smo nekatera aktualna vprašanja rešili precej uspešno. Tu mislim predvsem na vprašanje Kosova in nadaljnega približevanja Srbije Evropski uniji.

Pred dobrima dvema mesecema sem prevzel vodenje nove slovenske vlade. Naša temeljna ambicija je, da poiščemo primerne rešitve za premagovanje gospodarske in finančne krize. Tako kot v vseh drugih državah razvitega sveta, tudi v Sloveniji ne moremo reči, da smo krizo premagali, vendar pa je mogoče dosedanje ukrepe šteti za uspešne. Poleg ukrepov, ki so pomembni za premagovanje kreditnega krča, se vlada osredotoča na prizadevanja za ohranitev delovnih mest.

Za nas je izjemno pomembno, da je Slovenija članica evro območja. To nam daje potrebno monetarno stabilnost. Čeprav je evro območje uradno že razglasilo recesijo, Slovenija še vedno beleži pozitivno gospodarsko rast. Napoved realne stopnje rasti bruto družbenega proizvoda za naslednje leto se suče okoli 1 %. Tako kot druge države se soočamo z realnim padcem gospodarske rasti, hkrati pa tudi s padcem stopnje inflacije. Pričakujemo porast stopnje brezposelnosti, vendar bomo z rebalansom proračuna naravnali proračunske izdatke tako, da bodo krepili razvojno usmerjenost države. Slovenija si ne more privoščiti bistvenega povečanja proračunskega primanjkljaja, zato bomo izvedli vrsto varčevalnih ukrepov v sektorju države, da bi tako razbremenili gospodarstvo in mu dali nov zalet.

Slovenija se bo prilagajala skupnim akcijam evropske politike glede reševanja krize, deloma pa se bo morala zanašati tudi na lastno iznajdljivost. Slovensko gospodarstvo je v dobri kondiciji, slovenska vlada bo podpirala njegovo prestrukturiranje tako, da bo ustvarjala pogoje za povečevanje deleža dodane vrednosti zaposlenega. Nihče danes ne more brez sence dvoma govoriti o hitrem premagovanju krize, vendar pa sem prepričan, da bo Slovenija v naslednjih letih izpolnila naloge, ki si jih je zadala nova slovenska vlada. To pa je, da uspešno nadaljuje pot med najbolj razvite države tega sveta.